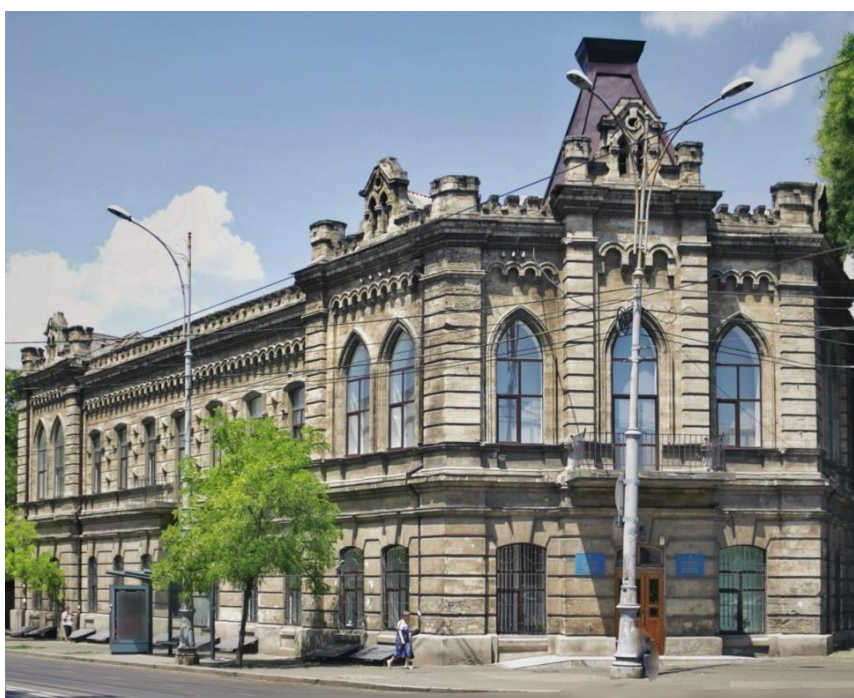

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНИЙ ЗАКЛАД «ПІВДЕННОУКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ
ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ К. Д. УШИНСЬКОГО»

БІБЛІОТЕКА

**«БІБЛІОТЕКА У СУЧАСНОМУ ІНФОРМАЦІЙНОМУ
ПРОСТОРІ: ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ
(до 100-річчя бібліотеки Університету Ушинського)»**

**Тези доповідей Всеукраїнської науково-практичної бібліотечної
конференції**

**17 листопада 2022 року
м. Одеса**

Одеса – 2023

УДК 021:027.7(477.74)(043.2)

Упорядники: кандидат мистецтвознавства, директор бібліотеки О. П. Спасскова, зав. відділом бібліотеки І. В. Панченко, бібліограф 2-ї категорії О. А. Максим.

**Схвалено рішенням вченої ради Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського»
(Протокол № 5 від 24.11.2022р.)**

Бібліотека у сучасному інформаційному просторі: проблеми та перспективи (до 100-річчя бібліотеки Університету Ушинського) : тези доповідей Всеукраїнської науково-практичної бібліотечної конференції (17 листопада 2022 р., м. Одеса) / упоряд. О. П. Спасскова, І. В. Панченко, О. А. Максим. – Одеса : Південноукр. нац. пед. ун-т ім. К. Д. Ушинського, 2023. – 175 с.

Автори тез несуть особисту відповідальність за достовірність поданих матеріалів та за порушення прав інтелектуальної власності інших осіб.

3. Коваленко С., Пономаренко Л. Від дистанційної освіти до "освіти у смартфоні": цифрова освіта та роль освітянських бібліотек в її розвитку. *Вісник Книжкової палати*. 2020. № 8. С. 30-37.

4. Матвієнко О., Цивын М. "ІТ-бібліотекарі": пошук шляхів інноваційності, трудової мобільності чи зміна ціннісних орієнтирів професії. *Вісник Книжкової палати*. 2020. № 3. С. 25-30.

Ольга Іванівна Шкира,
директор бібліотеки
Університету Григорія Сковороди в Переяславі,
заслужений працівник культури України
м. Переяслав

БІБЛІОТЕКА ЯК СОЦІАЛЬНА ІНСТИТУЦІЯ ПАМ'ЯТІ : РЕСУРС КРЕАТИВНОГО АТМОСФЕРНОГО СЕРЕДОВИЩА

Ключові слова: бібліотека, університет, архіви, інституції пам'яті, умовний простір особистості.

Серед численних соціальних інститутів, які здійснюють функції збереження національної пам'яті, бібліотекам, архівам та музеям належить особлива роль. Дані установи покликані збирати, зберігати, науково досліджувати та надавати у суспільне користування історико-культурні джерела, історичні артефакти, що є свідками розвитку суспільства в його багатьох вимірах. Це є своєрідне творення історичних документальних депозитаріїв і мають величезне значення у накопиченні національної пам'яті, це є потужні акумулюючі посередники між минулим, сучасним і майбутнім. Діяльність інституцій пам'яті інколи подаються через метафори — «скарбниці пам'яті нації», «будинки пам'яті», «сховища пам'яті», «суспільні інститути пам'яті» тощо.

Музеї на відміну від архівів та бібліотек, які збирають переважно документальну спадщину, мають широкий профіль комплектування музейних предметів меморіального значення : предметів — свідчень епохи в усій сукупності форм, видів та носіїв пам'яті, артефактів, які транслюють певний культурний код нації, виховують візуальну культуру і

зберігають репрезентативні та унікальні рухомі й нерухомі пам'ятки матеріальної та духовної культури.

Бібліотеки ж концентрують опубліковану людством інформацію. Вони зберігають документально-інформаційні масиви як оперативного, так і меморіального характеру. У цьому їхня важлива перевага над іншими установами пам'яті та інформаційними центрами. Бібліотеки формують культуру збереження інтелектуальної та творчої думки рукописного періоду та періоду друку, а нині — електронної епохи людства.

Бібліотека Університету Григорія Сковороди в Переяславі з самого початку свого існування з 1986 року приділяє значну увагу щодо накопиченню ресурсу в царині формування інтелектуально-атмосферного середовища, одним із сегментів якого є творення умовного простору видатних особистостей України в бібліотеці. Висвітлення інформації та вшанування пам'яті відомих особистостей України, а також видатних мешканців Переяславщини, життя і діяльність яких тісно пов'язана з історією міста, досить вдало відбувається завдяки просторовому експонуванню матеріалів. Щоб яскраво відтворити життя і діяльність відомої особистості, відобразити пам'ятні моменти в житті університету і бібліотеки колектив книгозбірні максимально використовує архітектурні особливості приміщення для композиційної та образної організації експозиції. Наповненням експозицій є матеріали, які komponуються смислово і візуально. Це матеріали про життя і творчість відомих людей, особисті речі та особові бібліотеки, книги інших авторів про них, предмети, картини тощо. Так, у залі інформаційних ресурсів «Чумацький шлях» створено просторові експозиції, присвячені діяльності українського літературознавця, театрознавця, професора Українського Вільного Університету в Мюнхені, громадському і політичному діячу, члену Проводу ОУН Юрію Бойку-Блохину (Архів-музей родини Блохін). Це виокремлена бібліотечна кімната. Особова бібліотека професора, яку перевезла вдова в Україну, складає близько 2 000 документів і велика кількість рукописів, що постійно обробляється і створюються різнопланові теки. Це частинка територіально старої Європи, бо професор жив і працював в Мюнхені. Видання унікальні, ще друкувалися на друкарській машинці. Книги зібрані авторів які були в екзистенції. Пані Дарина, дружина Юрія Гавриловича, з кожною поїздкою привозить нові якісь речі, артефакти, фото, книги. Архів затребуваний науковцями у дослідженні документів, результатом чого є захищені випускові кваліфікаційні роботи магістрантів, докторантів. На сайті університетської бібліотеки створено рубрику «Німецько-Українське об'єднання імені Юрія Бойка-Блохіна» <https://library.uhsp.edu.ua/>

Ще одним простором особистості в бібліотеці університету є архівний куточок патріарха музейної справи М. І. Сікорського. Михайло Іванович Сікорський (13.10.1923 – 27.09.2011) – музеєзнавець, історик, етнограф, археолог, заслужений працівник культури УРСР (1966), почесний член Українського товариства охорони пам'яток історії та культури, почесний член Академії архітектури України (1998), Герой України (2005), лауреат Національної премії імені Тараса Шевченка (1989), премій імені Дмитра Яворницького (1993), імені Володимира Вернадського (2001), премії «Гордість України» (2003), почесний громадянин міста Переяслав-Хмельницький (1984). М. І. Сікорський – автор 130 наукових робіт і публікацій, серед яких – 12 книг, зокрема «Переяслав-Хмельницький» (1969), «На землі Переяславській» (1983), «На землі Київській» (1991), «Київщина» (1992), «Скарби нашої пам'яті» (1993), «Музеї землі Переяславської» (2004) тощо.

Це його бібліотека, архівні матеріали, особисті речі, книжкові полиці з особистою оселі, гіпсовий портрет, документи, нагороди, листівки. В ЕК є особовий бібліографічний простір, а також в репозитарії створено бібліографічний анотований електронний ресурс : «Бібліографічний портрет Михайла Івановича Сікорського» <http://ehsupir.uhsp.edu.ua/>. Є премія імені Михайла Сікорського, щороку проходять «Сікорські читання», завантажуються стенограми в університетський електронний архів.

У межах співпраці з Національним історико-етнографічним заповідником «Переяслав» в різних локаціях бібліотечного середовища демонструвалася розгорнута виставка в документах «Простір особистості – Володимир Заболотний у наукових дослідженнях Людмили Набок» та експозиція акварельного живопису Володимира Гнатовича. Умовний простір великого українця присвячений 120-річчю від дня народження уродженця Переяслава, відомого архітектора, засновника і президента Академії архітектури України, автора проєкту будинку Верховної Ради України створений із невеликих, але цікаві документів, фотографій, листівок, дописів; експозиція фотокопій акварель сформована зі збірки Меморіального музею академіка В. Г. Заболотного НІЕЗ «Переяслав». На картинах відображена природа та краєвиди Переяслава – вулиці міста, мальовничі береги Дніпра та Трубежа, рідне обійстя, а також куполи храмів Переяслава, Києва, Чернігова, що потопають у зелені верховіть. Як бачимо, Переяслав надихав Володимира Гнатовича на творчість. Акварелі насичені кольоровою гамою, сповнені простором, передають позитивний настрій, гармонію автора з природою. Підбірка задокументованих наукових досліджень Людмилою Набок про архітектора Заболотного розміщені у відкритому доступі в електронному архіві Університету.

У мистецькому просторі університетської книгозбірні створений ще один умовний простір переяславської мисткині, де експонується виставка картин, присвячена творчості вишивальниці, майстрині декоративного розпису, заслуженого майстра народної творчості України Марії Буряк. Марія Буряк народилася в селі Ковалин на Переяславщині. Є представником наївного мистецтва України. Наїв-арт або примітивізм (від фр. Primitivisme – спрощення, простота, не ускладненість) – художній напрям, що спрощує світ і людину, яка прагне побачити цей світ дитячими очима, радісно і просто, поза «дорослої» складності. До наївного мистецтва належать роботи непрофесійних художників, величина таланту яких перекриває відсутність професійних навичок. Марія Буряк починала свою творчість з малювання узорів для вишивок. Згодом у творчості стали переважати рослинно-орнаментальні композиції, квіти, фантастичні птахи. На виставці представлено роботи студентів педагогічного факультету нашого університету (керівник : к.п.н., доцент Ольга Стрілець). Картини–копії відображають мотиви творчості народної художниці. Їм притаманна кольорова насиченість, символічне звучання. Окрім художніх творів тут також експонується гіпсове погруддя Марії Буряк, автором якого є заслужений художник України, скульптор Степан Куций.

Досить цікавим є експонування настінних автографів відомих особистостей – спортсменів, які були студентами університету, науковців вишу та його гостей. Серед яких відомі українці. Їх вже за 80. Першим закарбував в бібліотеці історичний настінний автограф 11.03.2009 р. **«УДАЧИ!» Володимир Кличко**, Герой України, професійний боксер, олімпійський чемпіон з боксу у надважкій ваговій категорії (1996 рік), чемпіон світу з боксу у важкій категорії за версіями WBO (2000-2003 роки, 2008-2015 роки), IBF (2006-2015 роки), IBO (2006-2015 роки), The Ring (2009-2015 роки), WBA (2011-2015 роки), голова правління благодійної організації «Фонд братів Кличків». Випускник факультету фізичного виховання Переяслав-Хмельницького педагогічного інституту (1996 р.).

Зафіксував свій автограф 24.02.2011р. **«З побажанням добра, щастя, здійснення мрій!» Леонід Каденюк**, Герой України, перший космонавт незалежної України льотчик-випробувач 1-го класу, генерал-майор авіації. Книга «Місія — Космос», (2009 р.) отримала перше місце на конкурсі «Книжка року 2009» в номінації «Обрії». Народний Посол України. 18.01.2011 р.

Іван Стогній, український вчений у галузі філософії, етики, естетики, професор, перший ректор Переяслав-Хмельницького державного педагогічного інституту імені Григорія Сковороди (1993-1998 рр.), заслужений працівник освіти України (1990 р.), Почесний громадянин міста Переяслав-Хмельницького (1996 р.), лауреат Міжнародної

премії імені Г. Сковороди (2009 р.) залишив такий настінний напис : «Однодумці, вірні друзі Герой України Михайло Сікорський і перший ректор, професор, академік Іван Стогній завжди розумілися, допомагали один одному в становленні і зростанні 27 музеїв і педагогічного державного університету імені Григорія Сковороди на славній землі історичної, древньої Переяславщини. Успіхів усім на планеті!».

29.04.2015 р. український астроном, першовідкривач комети Чурюмова-Герасименко (1969 р.) та Чурюмова-Солодовникова (1986 р.), член-кореспондент Національної академії наук України, директор Київського планетарію, головний редактор астрономічного науково-популярного часопису «Наше небо» (2006-2009 рр.), президент Українського товариства аматорів астрономії, Людина сторіччя (2014 р.), дитячий письменник **Клим Чурюмов** написав : **Космос кличе нас!**

19.04.2017 р. **Володимир Яворівський**, український письменник, громадсько-політичний діяч, борець за незалежність України, член Наглядової ради Національної суспільної телерадіокомпанії України, лауреат Шевченківської премії за повість «Вічні Кортеліси» (1984 рік), член Спілки письменників України з 1971 року, Спілки журналістів України з 1969 року написав пророчий автограф **«Слава українському Переяславу – без Москви!»**.

21.11.2017 р. **Левко Лук'яненко**, Герой України, український політичний та громадський діяч, письменник, колишній дисидент, борець за незалежність України, автор документа «Акт проголошення незалежності України», співзасновник Української Гельсінської Групи, народний депутат України, лауреат Національної премії імені Тараса Шевченка (2016 р.) з прихильністю прославив студентство **«Слава випускникам Переяславського університету!!!»**.

15.05.2019 р. **Василь Шкляр**, сучасний український письменник, політичний діяч, один із найвідоміших і найбільш читаних сучасних українських письменників. Його називають «батьком українського бестселера». Нагороди «Золоте перо» (1995 р.), «Золотий Бабай» за кращий гостросюжетний роман («Ключ», 1999 р.), «Коронація слова» в номінації «Роман» («Елементал», 2002 р.), Національна премія України імені Т. Шевченка, за роман «Чорний ворон. Залишенець», 2011 р.). Його настінне побажання **«На переяслівсько – козацьке щастя!»**.

12.02.2020 р. **Жадан Сергій Вікторович**, український письменник, перекладач, громадський діяч, фронтмен гуртів Жадан і Собаки та Лінія Маннергейма. Автор романів «Депеш Мод», «Ворошиловград», «Месопотамія», «Інтернат», поетичних збірок

«Цитатник», «Ефіопія», «Життя Марії», «Тамплієри», «Антенa», «Список кораблів» та інших, зафіксував побажання **«Добра, удачі, радості!»**.

Зокрема, це лише невелика кількість особистостей представлена, з якими університетська бібліотека проводила зустрічі, обмінювалась думками, діалогами і мала особливу можливість закарбувати моменти історичної пам'яті в автографах.

У фондах бібліотеці зберігаються 32 колекції особових бібліотек вітчизняних вчених та науковців української діаспори, які вміщують близько 20 тисяч документів. Для зручного пошуку створені анотовані паспорти дарувальників особових бібліотек, а саме - короткі відомості про дарувальників, біографічні дані, роки навчання та праці, коло наукових інтересів, тематика колекції бібліотеки, а також обов'язкові відомості про започаткування колекцій та кількість подарованих документів. В ЕК в класифікаторі виділена рубрика «Архіви. Колекції».

Книгозбірня УГСП долучилася до формування колекції Національної цифрової бібліотеки України нинішня російсько-українська війна буде однією з найбільш задокументованих. Важливо зберегти для нащадків свідчення про обстріли та ракетні удари, облаштування укриттів, оборону регіонів, волонтерський рух, роботу лікарень, життя місцевих та переселенців. Публікації в ЗМІ та Інтернеті, офіційні документи, фотографії та відео, історії людей — все це потребує фіксації для подальшого збереження. Саме тому ще на початку березня Українська бібліотечна асоціація / Ukrainian Library Association закликала бібліотекарів збирати документи про війну (деталі тут) та акумулювати їх у загальний архів, який стане однією з колекцій майбутньої Національної цифрової бібліотеки. Робота ведеться на спільному сервері, а матеріали формуються за однаковими правилами. Бібліотека Університету Григорія Сковороди в Переяславі долучилася до цієї відповідальної та вкрай важливої роботи, систематично збираємо цифрові документи про нинішню фазу російсько-української війни, а саме : факти російської агресії та українського спротиву (фото-, відео-, аудіоматеріали); фейки та маніпуляції, які поширюються в інформаційному просторі; факти, що підтверджують підтримку України, і бібліотечної спільноти зокрема, у всьому світі та на всіх рівнях; творчість, як зброя та демонстрація нескореності (малюнки, плакати, фотожаби, меми, гумор, музика тощо). Українці пліч-о-пліч стоять у цій війні і перемога залежить від кожного з нас. Ми витримаємо і збережемо свідчення про страшні злочини росії та про незламність і стійкість українського народу.

В сьогоднішній дуже важливо зберігати історичну пам'ять, акумулювати як традиційні так і електронні ресурси в бібліотеках, професійно оприлюднювати відповідні документи,

доносити правду людям! Це все під силу нам, бібліотечним працівникам, фахівцям гуманітарного фронту!

Література

1. Дубровіна Л. А., Киридон А. М., Матяш І. Б. Інституції пам'яті: архіви, бібліотеки, музеї та культурно-історичні заповідники. *Енциклопедія історії України: Україна-Українці*. Кн. 2. Київ : Наукова думка, 2019. 842 с. URL : <http://www.history.org.ua/?termin=2.23>
2. Модельовання арт-простору у бібліотечному середовищі вищого навчального закладу як засіб формування високодуховної та моральної особистості : інформ.-бібліограф. нарис / уклад .: О. І. Шкира, О. Л. Пешкова, Т. Л. Деркач та ін. Переяслав (Київ. обл.), 2019. 448 с. URL : <http://ehsupir.uhsp.edu.ua/handle/8989898989/4384?show=full>
3. Про створення Web-сайту Державного комітету архівів України. Наказ Державного Комітету архівів України з основної діяльності та з особового складу від 20 вересня 2000 р. № 53. URL : www.archives.gov.ua/Law-base/SCAU

Олена Петрівна Шкурко,
кандидат наук із соціальних комунікацій,
заступник директора з наукової роботи
Науково-технічної бібліотеки Національного авіаційного університету,
м. Київ

ОСОБЛИВОСТІ ОБСЛУГОВУВАННЯ КОРИСТУВАЧІВ НАУКОВИХ БІБЛІОТЕК ЗВО В УМОВАХ ДИСТАНЦІЙНОГО ТА ЗМІШАНОГО НАВЧАННЯ

***Ключові слова:** обслуговування користувачів, змішане навчання, заклад вищої освіти, наукова бібліотека, зворотній зв'язок, клієнтоорієнтований підхід, система управління якості, дистанційні послуги.*

Сучасний етап характеризується модернізацією системи вітчизняної освіти, обумовленою глобалізацією, інформатизацією, інтеграцією у світовий освітній простір. Глобальна пандемія сприяла диверсифікації форм навчання у закладах вищої освіти (ЗВО).